

Анатолій Черниш

Черниш Анатолій Григорович народився 10 червня 1936 року в м. Кам'янське (Дніпродзержинськ) Дніпропетровської області. Дитячі та юнацькі роки минули на Кіровоградщині (у Компаніївському районі) та Поділлі. Служив у війську. Закінчив Дніпропетровський автомобільний технікум. З 1964 р. проживає в Кіровограді, працював на підприємствах транспорту.

Пише переважно для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Друкувався у журналах «Березіль» (Харків), «Початкова школа», «Пізнайко» (Київ), газетах «За вільну Україну» (Львів), «Народне слово» (Кіровоград), «Веселі вісті» (Київ), «Свобода» (Тернопіль), «Подільські вісті» (Хмельницький), часописі «Стежина». Автор поетичних книг «Сонячний зайчик» (Кіровоградське державне видавництво, 2000), «Рідних звуків голоси» (Кіровоград : «Степ», 2000), «Як умивається кіт» (Кіровоградське державне видавництво, 2002), «Зачекалися весни» (Кіровоград: «КОД», 2002), «Казка про Зиму та її дітей» (Кіровоград : «КОД», 2003), «В лісі свято» (Кіровоград: «КОД», 2005), «Про сонечко і журавля, калину і букву я» (Кіровоград: «КОД», 2010). А.Черниш дружить із гострим словом і гумором, що засвідчує збірка «Частівки – про життя оповідки» (Скіфопіль : «ЯСАМ», 2009), підготував і упорядкував «Приказки та прислів'я із «Словаря української мови» Бориса Грінченка» (Кіровоград : «КОД», 2009). Твори А.Черниша увійшли до навчального посібника «Дитяча література. Твори українських письменників II половини ХХ – початку ХХІ століть» (Київ : Видавничий Дім «Слово», 2011).

Член Національної спілки письменників України з 2004 року.

Бібліографія. О. Буряк. Анатолій Черниш про сонечко і журавля, калину і букву «Я» // Народне слово. – 2010. – 21 грудня.

Дитяча література. Твори українських письменників II половини ХХ – початку ХХІ століть. Навчальний посібник / Упор. Н. І. Богданець- Білоскаленко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 480 с. – С. 181 -182.

Л. Макей. Запрошує «Літературна вітальня» ...// Народне слово. – 2008. – 13 травня

Л.Табальчук. Душа, що сповнена любов'ю...// Вечірня газета.- 2005. – 30 грудня.

Той, хто серцем увібрав...// Народне слово. – 2010. – грудень.

Т.Ушацька. Найкраща книга для малят // Вечірня газета. - 2010. – 24 грудня.

Л. Попович. Майстер будувати містки до дитячих сердець // Кіровоградська правда. – 2010. - 21 грудня.

ВІД ДЖЕРЕЛЬЦЯ ДО РІКИ

Живе в Кіровограді великий друг дітей Анатолій Черниш. Скільки доріг він побачив за своє життя! Скільки пісень проспівав, милуючись рідною природою! Скільки маленьких відкриттів великого світу здійснив, що як же цим великим скарбом та й не поділитись! І знайшов він щасливу стежину у світ дитинства: до річечки з незмінною глибиною – „журавлеві по коліна”, до грядки на городі, яку доглядають і діти, й журавель. І стежину до школи, де навіть котик вчиться вимовляти гарно „няв!”. Це стежина, де малята і звірята вчаться дивитися і помічати, слухати і чути, досліджувати і робити висновки.

В дитинстві я любила спостерігати за обрисами пухнастих хмаринок, що подорожують у блакиті літнього неба. Але мені не вдалося хоч раз підслухати, про що вони гомонять між собою. А от Анатолієві Чернишу спало на думку про це декого розпитати... Вітерцю навіть набридло там, у небесах, слухати безкінечні розмови, тому

Він подув щосили: дмух!

І – розвіяв балакух.

(«Хмарки-балакухи»)

А ще Анатолій Григорович уміє перекладати мову звірят, птахів, комах на нашу українську мову. Так народилася казка „В лісі свято”, з якої ми дізналися про хороброго їжачка, який став на захист усього тваринного світу і зумів не тільки перемогти злого зубатого крокодила, але й нагадати звірям про силу дружби.

Автор щедро ділиться з маленькими читайликами поетичним дивосвітом віршів і казок, загадок і смішинок-веселинок.

Мова віршів Анатолія Черниша настільки проста, милозвучна, посправжньому дитяча, що рядочки самі запам'ятовуються:

Люлі, люлі, люлі, люлі –

Прилетіли дві зозулі,

Дві зозулі, три синички

До маленької Анички.

(„Колискова”)

Любов, доброта, щирість приходять до дитини з перших хвилин життя:

Купу-кupu-купалики –

Хочуть знати журавлики,

А за ними й дикі гуси:

Чи купалася Ганнуся?

(„Купалики”)

І ось робить дитя перші крочки – а поруч із ним віршик крокує, сил додає: „Диб, диб – дибусеньки...”

Гарна дитяча книга – найкращий друг. Вчить вона дитинку доброти, поваги до старших і турботи про менших. А хіба не цього всі ми прагнемо? Вчити ненав'язливо, ніби граючись, з посмішкою переборювати навіть перші паростки егоїзму, виховувати в майбутнього громадянина звичку „все найкраще – для сестрички”.

Діти надзвичайно чутливі до всього справжнього, щирого, і вони ж першими помічають фальш. Чи не найкращим доказом на користь „справжності” дитячого поетичного світу, створеного Анатолієм Чернишем, є те, що його збірки віршів кілька разів перевидавались, зокрема, „Сонячний зайчик”, „Рідних звуків голоси”, а пісеньки, написані у співавторстві з композитором Петром Лойтрою, увійшли до постійного репертуару дитячих закладів.

Є в Анатолія Григоровича свідоцтво і диплом від «Веселих вістей», де названо дитячого письменника і гумориста живим класиком. Погодьтеся: не кожному випадає така честь. І можна було б «списати» цей факт на веселу вдачу Віктора Баранова чи розцінювати як певний аванс творчому потенціалові нашого земляка у його щирій любові до світу дитинства, до простого дотепного слова, якби не стали ми свідками появи на книжних полицях на початку 2011 року навчального посібника з дитячої літератури, де представлено кращі твори українських письменників другої половини XX – початку XXI століття, і серед них належне місце посідають кумедні й розумні вірші Анатолія Черниша. Вони сусідять під однією обкладинкою з пам’ятним із дитинства Тимком подряпаним Грицька Бойка та журавлем, що облітав «сто морів, сто земель» Платона Воронька, з Бузиновим царем Ліни Костенко та жителями країни Сльозолий Василя Симоненка, із Неквапою Миколи Вінграновського та простудженою весною Петра Короля.

У письменницькому архіві А.Черниша зберігаються листи з усіх усюд: з Канади і Бельгії, Данії й Казахстану, є листи з Верховної Ради і Київського університету імені Бориса Грінченка. Є десятки газетних вирізок, анотації телепередач, учасником яких був не лише письменник, а й маленькі вихованці дитячих садочків Кіровограда. А ще була радіопередача на київському радіо, яка транслювалася для українців зарубіжжя. То он як знайшли один одного автор і читачі! Зустрілися, щоб не розлучатись. І знову вдячні відгуки, листи. Це сходинок визнання митця, його творчості. Це листи маленьких громадян великому другові, який навчає не повчаючи і захоплено ділиться скарбами життєвої мудрості. Є листи від однодумців, наприклад, від Анатолія Погрібного з вдячністю адресатові за діяльну любов до України. Анатолій Черниш із тих, хто на все має власну думку, хто, назвавшись поетом, тобто творцем, постійно знаходиться в опозиції до будь-якої влади. «А ми дивились і мовчали...» – маґма цього вислову постійно нуртує в душі письменника, і він говорить за тих, хто німує, стукає до кожного словом:

Гори, пламеній,
Не згаси в серці ватру.
Виковуй, гартуй
Важкотворене завтра!

(«Гори, пламеній»)

Широкий спектр жанрів, доступних для дітей, представлено в творчому доробку А.Черниша: вірші-замальовки і смішинки, загадки і лічилки, скоромовки й цікава абетка. І їх усіх поєднує одне почуття – любов до світу, від найменшої комахи до великого Дніпра, й одне прагнення – зробити світ світлішим.

Отож, даруючи дитині книгу, пам'ятаймо, що цим ми допомагаємо їй вибрати друга. Зі звички, яку посіємо сьогодні, завтра виросте характер, а з джерельця „згодом буде справжня річка”.

Антоніна Царук

ХМАРКИ-БАЛАКУХИ

В небі хмарки дві зустрілись,
Обнялись, розговорились
Про вітри, сніги, морози,
Суховії, зливи, грози...
Про що треба і не треба –
Та й застоялись край неба.

Аж набридло вітру слухать
Те, що плещуть балакухи.
Він подув щосили: дмух!
І – розвіяв балакух.

ВЕСНЯНКИ

Лиш пригріє сонце в квітні
І на мене ніжно гляне –
На лиці моїм розквітнуть
Світлі цяточки рум'яні.
Я радію з того дива,
Друзі ж мовлять хитрувато:
- Ти раніш була красива,
А тепер – веснянкувата!
Я скажу тим, хто не знає
(Знати бажано було би!):

- Цвіт весни – веснянки – мають
Ті, хто сонцю до вподоби.

САЛЬТО-МОРТАЛЕ

Аж пищать колеса-шини
На моїй веломашині.
Я педалями кручу –
Вже не їду, а лечу,
Мовби справжній метеор,
От якби іще мотор
Із дарованим бензином
На мою веломашину,

То була б машина – клас!

Раптом колесо – ба-бах!
Крен, бордюр – і над асфальтом
Я зробив смертельне сальто,
А моя веломашинка
Розлетілась на частини.
Поміж ними під укосом
Я лежу з розбитим носом.

Жаль машини, жалко й носа.
Став мій ніс, як абрикоса.
Не забудеться наука,
Що їзда – серйозна штука.

БИ-БИ-БИ, БУ-БУ-БУ

Би-би-би, бу-бу-бу –
Виліз Вадик на вербу,
А Карпо на дуба
Й закопирив губу:
Би-би-би, бу-бу-бу,
Бо дуб вищий за вербу.

Невеселі вісті –
Важко з дуба злізти.
Би-би-би, бу-бу-бу,
Бо дуб вищий за вербу.

Вже Карпо на дубі
Не копирив губу:
Би-би-би, бу-бу-бу,
Як погляне на вербу.

ЯБЛУНЬКА

Наша яблунька висока,
Яблука червонобокі.
Ой красиві і смачні!
Дуже хочеться мені
З'їсти яблучко рум'яне,
Та до нього не дістану.

Попрошу сьогодні тата
Спілих яблук нарвати.

Він легенько їх дістане,
Пригостить мене і маму.
А до того ж. в нас є звичка:
Все найкраще – для сестрички.

КРА-А

Крикнула ворона: «Кра-а!
В полі сіяти пора».
Їй сорока: «То не діло,
Ще шпаки не прилетіли».

ЖУРАВЕЛЬ

Біля річки журавель
Посадив собі щавель.
Не лінився, доглядав:
І полов, і поливав.

На щавель, як на привабу,
Наскакали з річки жаби –
Одна одну веселили
І щавель потолочили.

Журавлю вчинивши шкоду,
Поскакали жаби в воду.
З того часу журавель
Ловить жаби – не щавель.

ХТО ТАМ?

«Хто там, хто там серед ночі
Увійти до мене хоче,
Хто непрошений прибіг
Й шарудить, гризе поріг?»

«Я, – сказала сіра мишка, –
Бо увійти не можу тишком.
У людей така манера –
Зачиняти на ніч двері».

«Почекай, – сказав я мишці, –
За порогом трішки-трішки.
Котику, забудь про сни,

Мишці двері відчини!»

Мишка шкрябає тихіше.
Каже: «Я прийду пізніше».

КОТИК У ШКОЛІ

- Де ти, котику, барився?
- Я сьогодні в школі вчився.
- Що ти, котику, вивчав?
- Вимовляти гарно «Няв!»

КОТИК І КЛУБОЧОК

Жвавий котик тихо ходить,
Певно, вже накоїв шкоди.
Він клубочком грався, грався,
А клубочок розмотався.

Котик мовчки, потайки
Тягне лапкою нитки
Й, заховавшись у куточок,
Змотує нитки в клубочок.

БУКВА еР

Кожну середу й четвер
(В дні, що мають букву еР)
Зранку вчилися воронята
Добре звуки вимовляти.

Як пройшли увесь буквар,
Закричали гучно: «Кар-р!»
Й повторяли майже хором:
- Проворонили вівторок!

Що ж робити їм тепер?
Ще й вівторок має еР.

А ЧОМУ?

Сніг та сніг навколо ліг.

М. Рильський

Сніг та сніг навколо ліг,
Білий, білий, білий сніг.

А як сонечко пригріло –
Потекла вода не біла.
А чому?

А чому буває літо і зима,
Звідкіля приходять осінь і весна,
А чому сьогодні зранку
Дощ іде безперестанку,
А чому?

Де ночує сонечко вночі,
Де живуть на світі павичі,
А чому жовтіють клени,
А ялиночки – зелені...
А чому?

СТРУМОК

У долині є місток.
Під містком дзюрчить струмок.
Глибина в струмку незмінна –
Журавлеві по коліна.

Та розбурханий весною
Цей струмок стає рікою.
Й розливається ріка –
Вшир, далеко від містка.

А як сніг увесь розтане –
Знов ріка струмочком стане.
Глибина струмка незмінна –
Журавлеві по коліна.